

Welkom bij het jaarbericht PDN 2017

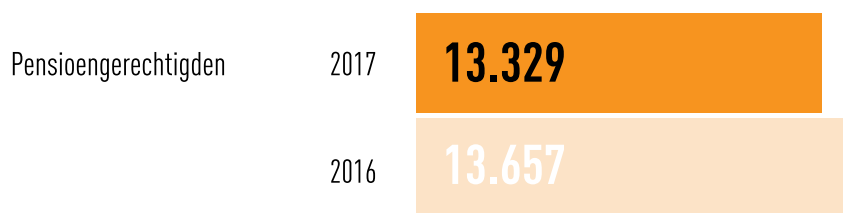
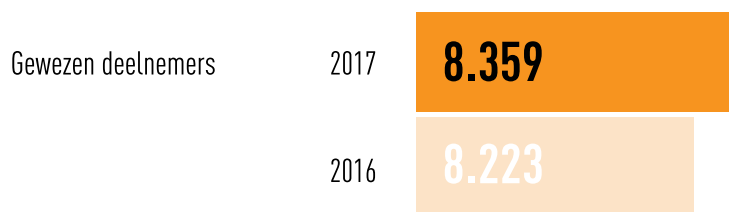
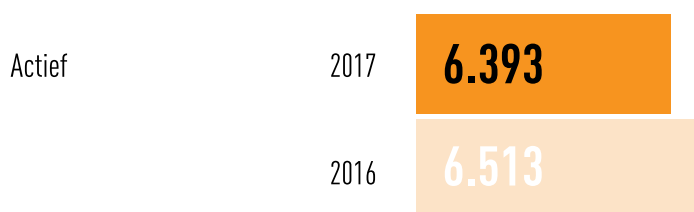
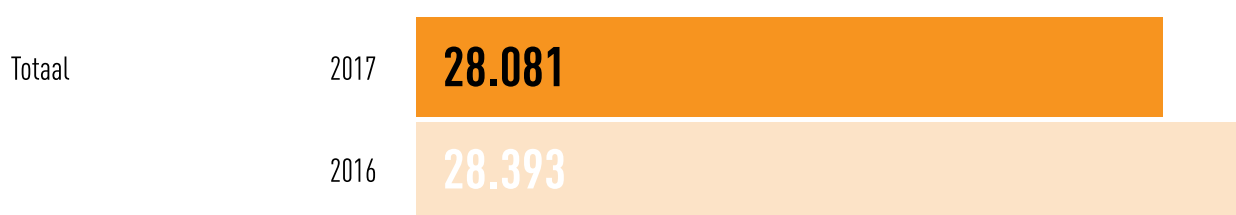
In dit jaarbericht laten we de belangrijkste ontwikkelingen en cijfers van PDN zien en zetten we de hoofdpunten op een rij. Wil je goed op de hoogte blijven van de ontwikkelingen bij je eigen pensioenfonds, lees dan dit jaarbericht.

Meer informatie over het jaar 2017 bij PDN is te lezen in het volledige jaarverslag of op de website van PDN. Om geld en papier te besparen wordt ook ons jaarverslag uitsluitend online gepubliceerd.

Wil je toch liever een papieren versie? Bel dan naar de Pension Desk van PDN, tel: +31(0)45 5788100, of e-mail naar: info.pdn@dsm.com

2017 in kerncijfers

Deelnemers



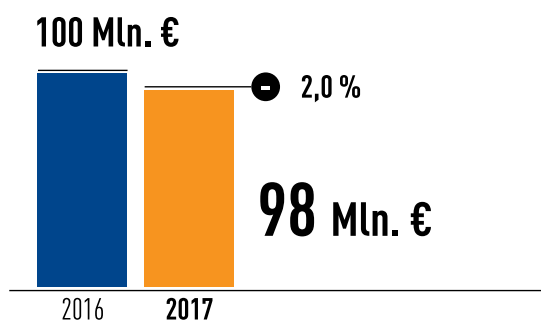
Pensioenverplichtingen



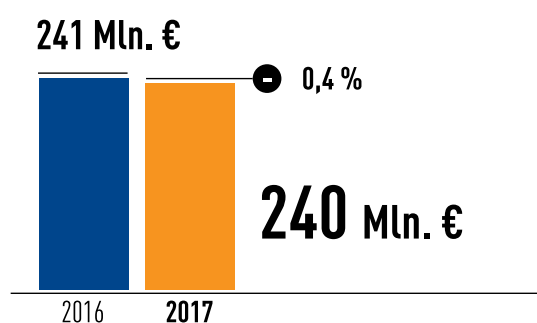
Pensioenvermogen



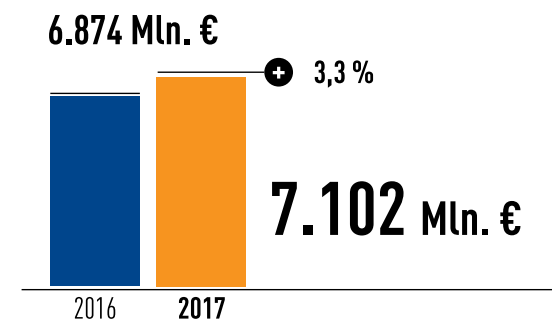
Ontvangen premies



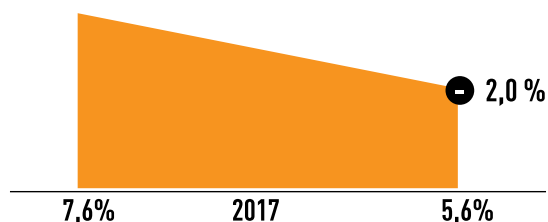
Pensioenuitkeringen



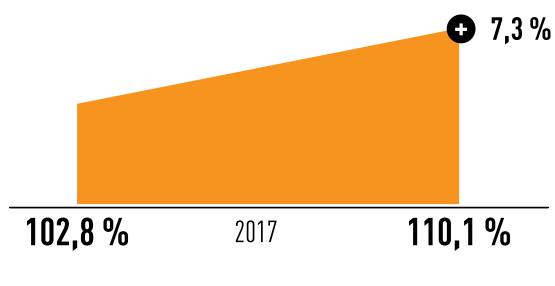
Totaal belegd vermogen



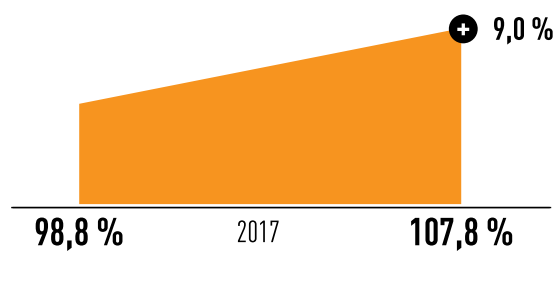
Beleggingsrendement (bruto)



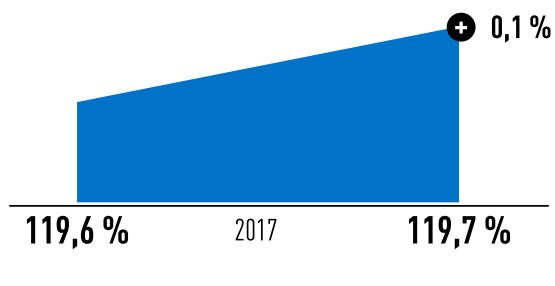
Dekkingsgraad



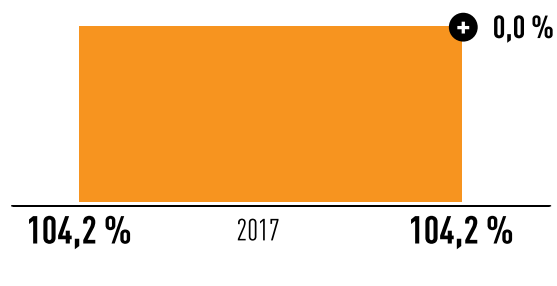
Beleidsdekkingsgraad



Vereiste dekkingsgraad



Minimaal vereiste dekkingsgraad



Toeslagverlening

0 % 0 %

2016 2017

De financiële positie van het pensioenfonds en toeslagverlening

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële situatie van het pensioenfonds. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het pensioenvermogen op een bepaald moment toereikend is om te voldoen aan alle toekomstige pensioenverplichtingen (met name de pensioenuitkeringen).

Behalve de dekkingsgraad moet een pensioenfonds ook een zogenoemde 'beleidsdekkingsgraad' berekenen. Die beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden. Aan de hand van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad wordt bepaald of een pensioenfonds moet korten op de opgebouwde pensioenen en ingegane pensioenen.

Aan de hand van de hoogte van die beleidsdekkingsgraad wordt ook bepaald of een pensioenfonds zich in een tekort-situatie bevindt en een herstelplan moet indienen bij de Nederlandsche Bank. In een herstelplan geeft een fonds aan op welke manier het denkt een hogere dekkingsgraad te bereiken in de komende jaren. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor het wel of niet verlenen van toeslag (indexeren). Beleidsdekkingsgraad aan het einde van 2017: 107,8%

Op basis van de beleidsdekkingsgraad hoefde er in 2017 gelukkig niet gekort te worden maar kon er helaas ook niet geïndexeerd worden. PDN probeert ieder jaar het pensioen van pensioengerechtigden en het opgebouwde pensioen van gewezen deelnemers te verhogen met de prijsontwikkeling en het opgebouwde pensioen van de deelnemers met de loonontwikkeling. De pensioenen en opgebouwde pensioenen zijn de laatste jaren niet verhoogd.

In de volgende tabel zijn de achterstanden in toeslagverlening aangegeven. De opgelopen achterstand heeft de koopkracht van de pensioenen en het opgebouwd pensioen aangetast. De komende jaren blijft de kans op toeslagverlening klein als gevolg van de wettelijke regels en de buffers die worden vereist. Als de financiële situatie bij PDN verbetert wordt toeslagverlening weer mogelijk en kan het bestuur besluiten niet verleende toeslagen uit eerdere jaren in te halen. Ondanks dat de kans op mogelijke kortingen in 2017 kleiner is geworden, mag het nog steeds niet uitgesloten worden.

Toeslagverlening bij PDN

PDN probeert ieder jaar het pensioen van pensioengerechtigden en het opgebouwde pensioen van gewezen deelnemers te verhogen met de **prijsontwikkeling** en het opgebouwde pensioen van de deelnemers met de **loonontwikkeling**. De pensioenen en opgebouwde pensioenen zijn de laatste jaren niet verhoogd. In onderstaande tabel zijn de achterstanden in toeslagverlening aangegeven.

De totale achterstand in de toeslagverlening is voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers opgelopen tot 13,52% en voor deelnemers tot 10,89%. Als de financiële situatie bij PDN verbetert, kan het bestuur besluiten niet verleende toeslagen uit eerdere jaren in te halen. In onderstaand schema vindt u een overzicht van verleende en niet verleende toeslagen in de afgelopen jaren. Het eerstvolgende moment dat het bestuur toeslagverlening weer aan de orde zal stellen, is per 1 januari 2019.

De opgelopen achterstand heeft de koopkracht van de pensioenen en het opgebouwd pensioen aangetast. De komende jaren blijft de kans op toeslagverlening klein als gevolg van de wettelijke regels en de buffers die worden vereist. Voordat toeslagverlening weer mogelijk wordt, zal eerst de financiële situatie van PDN, uitgedrukt in de dekkingsgraad, moeten verbeteren.

Toeslagen

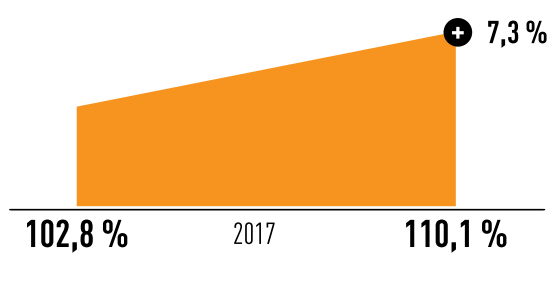
In (jaar)	Over (jaar)	Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers			Prijsstijging (CBS – prijs-indexcijfer 'CPI niet afgeleid')	Deelnemers			
		% toeslag (indexatie)	Prijsstijging CPI afgeleid (basis voor toeslagverlening PDN)	Niet verleende toeslagen		% toeslag (indexatie)	Algemene loonsverhoging DSM (basis voor toeslagverlening PDN)	Niet verleende toeslagen	
2018	2017	0,00%	1,34%	1,34%	1,33%	0,00%	2,00%	2,00%	
2017	2016	0,00%	0,36%	0,36%	0,42%	0,00%	0,00%	0,00%	
2016	2015	0,00%	0,41%	0,41%	0,63%	0,00%	3,00%	3,02%**	
2015	2014	0,00%	0,75%	0,75%	1,05%	0,00%	1,50%	1,50%	
2014	2013	0,00%	0,90%	0,90%	1,56%	0,00%	1,00%	1,00%	
2013	2012	0,00%	2,03%	2,03%	2,91%	0,00%	2,00%	2,00%	
2012	2011	0,00%	2,74%	2,74%	2,94%	0,00%	1,00%	1,00%	
2011	2011					3,53%	1,50%	0,00%	
	2010	0,69%	1,90%	1,21%	1,97%		2,00%		
2010	2009		0,69%	0,69%	0,82%	3,50% (of 2,00%*)	0,00%	- 3,50% (of -2,00%*) (inhaal)	
	2007	1,00%	1,91%	0,91%	2,03%				
2009	2008	0,00%	1,44%	1,44%	1,93%	0,00%	3,50% (of 2,00%*)	3,50% (of 2,00%*)	
Achterstand niet verleende toeslagen				12,78%	Achterstand niet verleende toeslagen				10,52%
Achterstand niet verleende toeslagen (incl. indexatie over indexatie)				13,52%	Achterstand niet verleende toeslagen (incl. indexatie over indexatie)				10,89%

* De toeslag van 2,00% gold voor DSM Executive Services B.V.

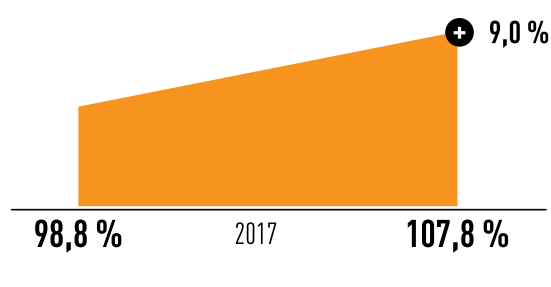
** Dit percentage is inclusief de indexatie over de indexatie.

PDN betaalt de toekomstige verhogingen van de pensioenen en opgebouwde pensioenen uit beleggingsrendement. U hebt als deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde door deze verhogingen en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

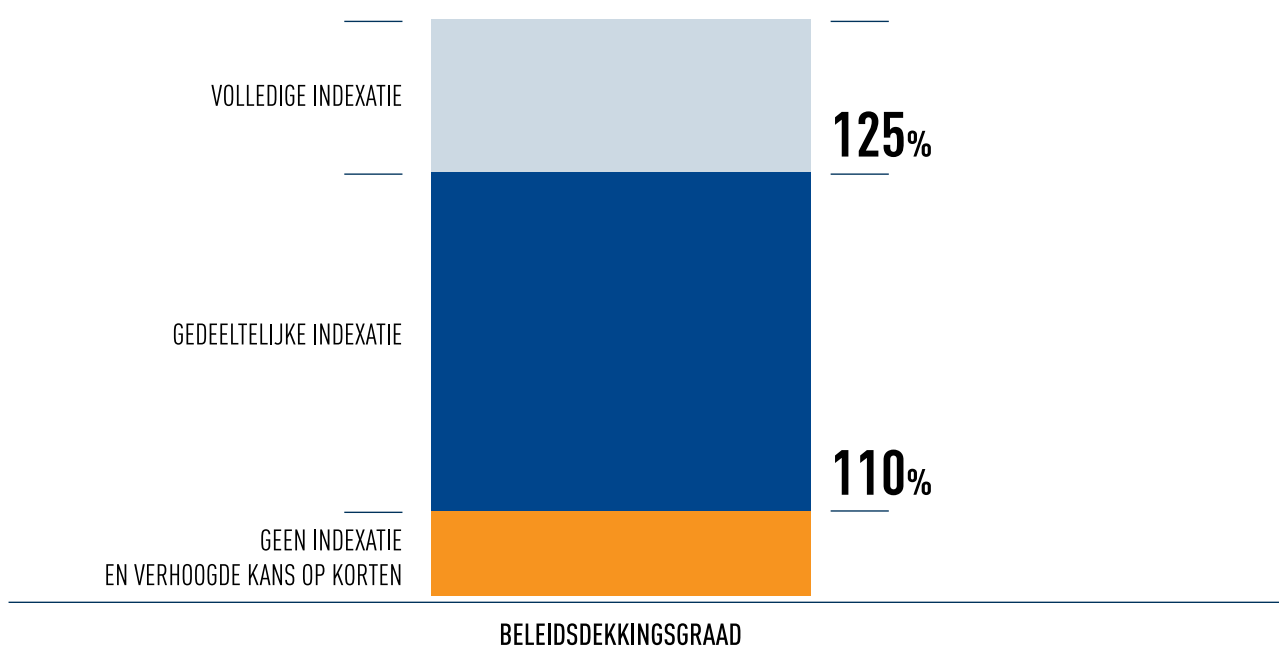
Dekkingsgraad



Beleidsdekkingsgraad



Indexatie



Herstelplan

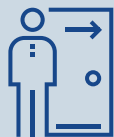
Omdat PDN zich per 1 januari 2017 in de situatie van een reservetekort bevond, heeft het fonds vóór 1 april 2017 een hernieuwd herstelplan bij DNB ingediend. In het herstelplan heeft PDN aangetoond dat voldoende herstellend vermogen bestaat om binnen de looptijd van het herstelplan van zeven jaar toe te groeien naar de vereiste dekkinggraad, zonder dat (kortings-)maatregelen hoeven te worden genomen. DNB heeft het herstelplan goedgekeurd. Als gevolg van het reservetekort per einde 2017 is in 2018 wederom een hernieuwd herstelplan ingediend bij DNB.

Pensioenverplichtingen PDN

Pensioenverplichtingen PDN eind 2016

6.674 MLN euro

Wijzigingen in pensioenverplichtingen in 2017



Uitkeringen aan pensioengerechtigden

↓ **240** MLN euro



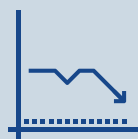
Nieuwe pensioenaanspraken die deelnemers in 2017 hebben opgebouwd

↑ **107** MLN euro



Daling van de verplichtingen door een hogere rente

↓ **79** MLN euro



Overige

↓ **27** MLN euro

Pensioenverplichtingen PDN eind 2017

6.435 MLN euro

Pensioenvermogen PDN

Pensioenvermogen PDN eind 2016

6.862 MLN euro

Wijzigingen in pensioenvermogen in 2017



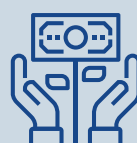
Uitkeringen aan pensioengerechtigden

↓ **240** MLN euro



Ontvangen pensioenpremies

↑ **95** MLN euro



Opbrengsten uit beleggingen

↑ **373** MLN euro



Overige

↓ **4** MLN euro

Pensioenvermogen PDN eind 2017

7.086 MLN euro

PDN DEKKINGSGRAAD 2017

110,1%

Beleggingen

	2017	2016
Totaal belegd vermogen (in mln €)	7.102	6.874

Beleggingsrendement (bruto in %)

Totaal portefeuille inclusief rente overlay (excl. PPS)	5,6%	7,6%
Matching portefeuille	1,0%	
Rendementsportefeuille	10,9%	
Bijdrage rente overlay	0,1%	

Duurzaam beleggen (in mln €)

Vermogen belegd in Nederland	1.304	875
Impact investments	229	202

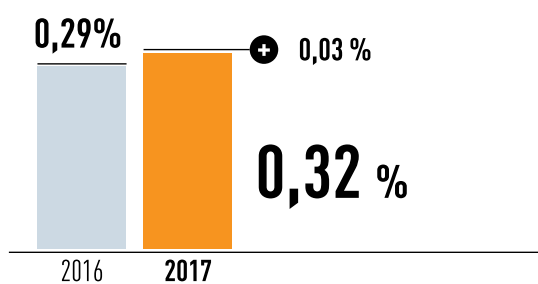
Samenstelling van beleggingen 2017

	mln. €	weging
Matching portefeuille	3.842	54,1%
Nominale staatsleningen	1.775	46,2%
Inflation-linked bonds	662	17,2%
Investment grade credits	669	17,4%
Hypotheken	666	17,3%
Erfpacht	70	1,8%
Rendementsportefeuille	3.315	46,7%
Valuta overlay	10	0,3%
Aandelen	1.797	54,2%
Obligaties	606	18,3%
Onroerend goed	377	11,4%
Alternatieve beleggingen	525	15,8%
Renteoverlay	-4	-0,1%
Liquiditeiten	-51	-0,7%
Totaal	7.102	100,0%

Kosten

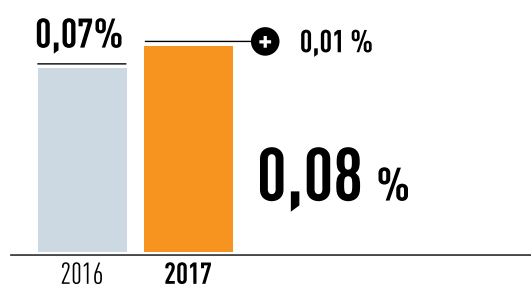
Kosten vermogensbeheer

in % van het gemiddeld belegd vermogen



Kosten transacties

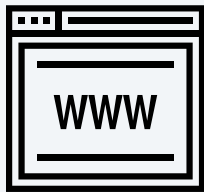
in % van het gemiddeld belegd vermogen



In 2017 waren de transactiekosten hoger dan in voorgaand jaar als gevolg van de uitbreiding van de fondsbeleggingen naar alternatieve categorieën waaronder hypotheke. De transitie en inrichtingskosten waren gelet op de specifieke aard van de beleggingen beduidend hoger.

Het gebruik van de communicatiemiddelen in cijfers

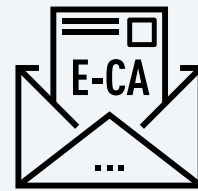
www.pdn.nl



Aantal bezoeken	15.994
Aantal bezoeken per dag (gem)	175

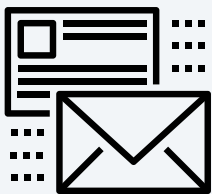
In november 2017 is de website vernieuwd.
Lay-out, menu's en navigatie zijn aangepast.

E-cards ter attentie van 40-jarigen



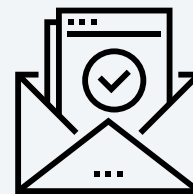
Totaal verstuurd e-cards	118
--------------------------	------------

Digitale nieuwsbrief



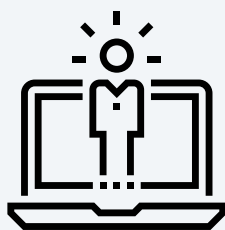
Aantal abonnees	4.560
Verstuurd nieuwsbrieven	4

Digitale nieuwsbrief



Percentage geopende nieuwsbrieven (gemiddeld):	64,3 %
--	---------------

Mijn PDN Pensioen



Aantal gebruikers	47,7 %
Aantal bezoeken	12.513
Aantal bezoeken per dag	137
Aantal gebruikers Post-Digitaal	50,3 %
Oordeel	
Oordeel NL planner, actieven	7,5
Oordeel Mijn PDN Pensioen, actieven	7,7
Oordeel Mijn PDN Pensioen, niet-actieven	7,8

Eerstelijnsvragen

4.206



Tijdig beantwoord

99,0 %

Dit zijn vragen die binnen drie werkdagen beantwoord kunnen en moeten worden.

Oordeel Eerstelijnsvragen: **7,9**

Tweedelijnsvragen

557

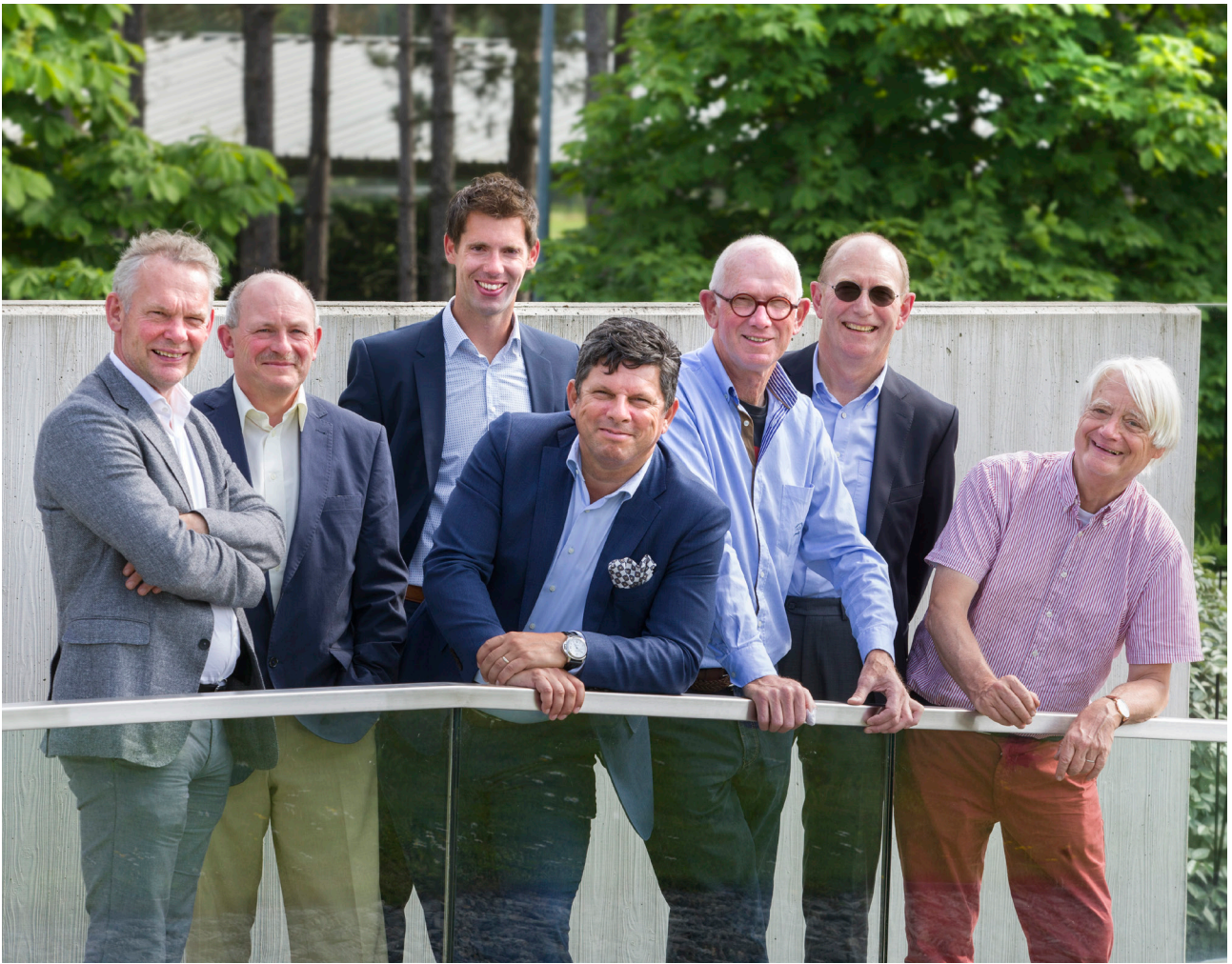


Tijdig beantwoord

90,2 %

Deze vragen zijn complexer en moeten binnen tien werkdagen beantwoord worden.

Oordeel Tweedelijnsvragen: **7,6**



V.L.N.R.

HENK BOSCH (PLV. VOORZITTER)

JOHN VAN ENGELEN

RUUD VAN OOL

MARC SILVERTAND, HARRY GOVERS

MARTIN AERTSEN (VOORZITTER)

DIRK VAN DEN BOS (PER 1 APRIL 2018)

OP DE FOTO ONTBREKEN:

HARM NOPPERS (GESTOPT PER 1 APRIL 2018)

GERARD VAN DER WESTEN

Het VO
benadrukt
een
zorgvuldige
procesgang
van de
uitvoering.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft als taak om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en om over een aantal belangrijke zaken te adviseren. Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit acht leden.

In 2017 waren dat:

- Twee leden aangewezen door DSM Nederland:
Kim Sonnenschein (gestopt per 1/5), Henk Bosch (plv voorzitter) en Ruud van Ool (gestart per 1/6).
- Twee leden aangewezen door en uit de werknemers:
Marc Silvertand en Gerard van der Westen.
- Vier leden aangewezen uit en door de pensioengerechtigden:
Martin Aertsen (voorzitter), John van Engelen, Henk Beun (gestopt per 1/4), Harm Noppers (gestart per 1/4) en Harry Govers.

Het VO beoordeelt het handelen en het beleid van het bestuur met bijzondere aandacht voor een aantal door het VO geformuleerde speerpunten. Voor 2017 waren dat: beleggingen, communicatie, de uitvoeringsovereenkomst, strategie en succession planning.

In het eindoordeel van 2017 is het VO positief over:

- Het behaalde financiële resultaat in vergelijking met de benchmark;
- De vernieuwde website, die een duidelijke verbetering te zien geeft;
- De herijkte en verduidelijkte Investment Beliefs;
- Het constructieve overleg tussen bestuur en VO.

Het VO heeft zorgen over:

- De onvoldoende voortgang die - als gevolg van een interne focus - door het bestuur is gemaakt in 2017 bij het aanpakken van de door het VO aangereikte speerpunten en aanbevelingen;
- Het gebrek aan voortgang bij het implementeren van de strategie van PDN; ook de update ervan in 2018 is afhankelijk van input en guidance door DSM Corporate;
- De continuïteit in Governance/Diversity/Succession; deels door het ontbreken van voldoende support/faciliteiten vanuit DSM Corporate en Sociale Partners.

De Raad van Toezicht oordeelt



WENDY DE JONG (VOORZITTER)

JAC KRAGT

HENRIETTE DE LANGE

De raad van toezicht

De Raad van Toezicht houdt toezicht op het bestuur van PDN en beoordeelt het functioneren van het bestuur en de processen die het bestuur gebruikt.

De Raad van Toezicht bestaat uit drie leden. In 2017 waren dat v.l.n.r. Wendy de Jong (voorzitter), Jac Kragt en Henriette de Lange.

In zijn oordeel concludeert de raad dat:

- 1 | het PDN bestuur gewaardeerd wordt als solide met collectieve en individuele deskundigheden en competenties en het pensioenfonds naar behoren bestuurd wordt.
- 2 | de nieuwe Commissie Beleggings- en Financiële Risico's (CBFR) tot een merkbare positieve verbetering leidde van verantwoording en het bieden van tegenwicht aan DPS.
- 3 | succession planning in het huidige bestuursmodel een probleem blijft.
- 4 | PDN in 2017 een goed beleggingsresultaat heeft bereikt. De RvT vindt het positief dat het PDN bestuur heeft besloten tot een hoger ambitieniveau om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
- 5 | er een goede communicatie is richting alle betrokken partijen, met name richting deelnemers.

Het bestuur

Het bestuur van PDN bestaat uit acht leden (inclusief voorzitter). Vier leden worden benoemd op voordracht van DSM Nederland, twee leden worden benoemd op voordracht van de Centrale Ondernemingsraad DSM Nederland en twee leden worden benoemd uit en door de pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van de oordelen van de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan en de daarbij geconstateerde bevindingen en aanbevelingen. Een aantal bevindingen en aanbevelingen zal in 2018 leiden tot acties van het bestuur.

De complete reactie van het bestuur op de oordelen van het Verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht en de tekst van die oordelen zijn te lezen in het volledige jaarverslag 2017 van PDN.

Bestuurswisselingen

Albert Akkerman, bestuurslid tot 31 augustus 2017

Geert-Jan Nieboer, afgetreden per 28 maart 2018

Atzo Nicolaï, afgetreden als voorzitter, blijft actief als bestuurslid

Hans van Suijdam, tijdelijk bestuurslid en voorzitter per 28 maart 2018

Eiko de Vries, extern bestuurslid per 24 april 2018



**HANS
VAN SUIJDAM**

Voorzitter
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.



**TON
DE BOER**

plv. Voorzitter
Gekozen uit en door
pensioengerechtigden
DSM Nederland B.V.



**ATZO
NICOLAÏ**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.



**PIET
RENNEN**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van de
Centrale Ondernemingsraad
DSM Nederland B.V.



**MONIQUE
VAN HEESWIJK-KUSTER**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.



**ROEL
MESTERS**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.



**EIKO
DE VRIES**

Extern bestuurslid
Benoemd op voordracht van de
Centrale Ondernemingsraad
DSM Nederland B.V.



**MICHEL
UBACHS**

Bestuurslid
Gekozen uit en door
pensioengerechtigden
DSM Nederland B.V.

Duurzaamheidsverslag

PDN licht zijn duurzaamheidsbeleid toe en legt verantwoording af over de belangrijkste resultaten over het verslagjaar 2017 in het Duurzaamheidsverslag 2017. Het duurzaamheidsbeleid is voor PDN een manier om bij te dragen aan de duurzame ontwikkeling van de wereld, waarbij tegelijkertijd het risico- en rendementsprofiel van de portefeuille niet onder druk staat. Het volledige duurzaamheidsverslag is opgenomen in het jaarverslag en te vinden op de website van PDN.

Duurzaamheid is voor het bestuur van PDN een belangrijk onderdeel van de beleggingsfilosofie en een integraal onderdeel van de beleggingsbeginselen. Gegeven de plaats die het fonds in de maatschappij inneemt wordt bij het vaststellen en het uitvoeren van het beleggingsbeleid niet alleen rekening gehouden met financiële aspecten. Ook aspecten die van belang zijn voor een duurzame en sociale ontwikkeling van de maatschappij worden in acht genomen.

Het duurzaamheidsbeleid is gebaseerd op vijf pijlers:

1. Uitsluiting

In sommige ondernemingen en landen wordt niet belegd. Dat gebeurt als de Verenigde Naties, de Europese Unie of de Nederlandse overheid de activiteiten onaanvaardbaar vinden. Eveneens gebeurt dit als die activiteiten niet stroken met de normen en waarden verwoord in de '10 principes van het VN Global Compact'. Daarnaast worden controversiële wapens ook uitgesloten.

2. Impact Investments

PDN maakt gebruik van zogenaamde Impact Investments (doelinvesterings) om zowel een aantrekkelijk financieel rendement te behalen als maatschappelijke doelen te realiseren. De 17 'sustainable development goals' van de Verenigde Naties (duurzame ontwikkeldoelstellingen) vormen het raamwerk bij het doen van deze investeringen.

3. Transparantie

Het fonds maakt transparant waarin de pensioengelden worden belegd. Op de website van het fonds zijn de namen te vinden van alle bedrijven waarin het fonds belegt.

4. ESG-integratie

Het fonds benut waar mogelijk ESG-factoren voor het beheer en beoordelen van beleggingen. ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur).

5. Engagement

Met bedrijven die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de UN Global Compact wordt daarover een traject van intensieve dialoog gestart.

Vooruitblik op 2018

In 2018 richt PDN zich op een verdere verdieping en verfijning van de integratie van duurzaam beleggen in de portefeuille. Het fonds zal de Investment Belief inzake duurzaamheid herdefiniëren.

PDN heeft zich in 2018 gecommitteerd aan de Montréal Pledge. De Montréal Pledge is een initiatief van VN Principles for Responsible Investment waarbij institutionele beleggers zoals pensioenfondsen zich committeren de Cc02-voetafdruk te publiceren. Om zo beter inzichtelijk te maken aan welke risico's en kansen het fonds inzake klimaatverandering is blootgesteld. In het verlengde van de Pledge zal het fonds in 2018 beleid formuleren inzake klimaatverandering.

In 2018 zal PDN een onderzoek uitvoeren naar de mate waarin de beleggingen bijdragen aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN. Het fonds zal verder beleid formuleren om de bijdrage aan de 17 SDG's transparant te maken en mogelijk eigen focus SDG's selecteren.

Naast de hierboven genoemde onderzoeken en initiatieven zal het fonds in 2018 onderzoek doen naar aansluiting bij andere duurzaamheidsinitiatieven.

Contact

**Bij vragen over je pensioen kun je terecht op www.pdnpensioen.nl
Of neem contact op met onze Pension Desk.**

Pension Desk

+31(0)45 5788100 / info.pdn@dsm.com



Disclaimer

De in dit jaarbericht verstrekte informatie van stichting Pensioenfonds DSM Nederland, gevestigd te Heerlen (het pensioenfonds) is van algemene aard, uitsluitend indicatief en aan wijzigingen onderhevig. De vermelde gegevens zijn uitsluitend bedoeld om de deelnemers algemene informatie te verschaffen. De gegeven informatie wordt verondersteld betrouwbaar te zijn, echter het gebruik van de informatie geschiedt geheel voor risico van de gebruiker. Noch de uitvoerder (zijnde DSM Pension Services BV), noch het pensioenfonds aanvaardt enige aansprakelijkheid voor schade als gevolg van onjuistheden of onvolkomenheden in de informatie, of voor schade ontstaan in verband met het gebruiken, het afgaan op of verspreiden van informatie.

Rechten kunnen uitsluitend worden ontleend aan het voor de deelnemer geldende pensioenreglement.

Colofon

Productie en tekst: DSM Pension services
Concept en realisatie: Perron 9, Maastricht
Fotografie: o.a. Annemiek Mommers